

T Rouw
26 03 22

Jolle Demmers
hoogleraar conflictstudies

Oekraïne

Europa moet zich niet naïef door de VS laten meeslepen. De Biden-regering heeft haar eigen belangen bij de Oekraïne-oorlog, betoogt **Jolle Demmers**.

Biden heeft eigen belang bij de oorlog

Met het grimmige geweld in Oekraïne wordt Europa, voor het eerst sinds de Navo-bombardementen op Belgrado van 1999, geconfronteerd met de dreigende onzekerheid van oorlog. Een verdere escalatie, die kan uitmonden in de verwoesting van delen van Europa (ook Nederland), willen we ons niet voorstellen, maar is goed mogelijk. De verontwaardiging over de brute invasie van het Poetinregime is gerechtvaardigd. Maar juist in tijden van grote crisis moeten we blijven analyseren. Hoe en waarom is deze oorlog ontstaan, wat houdt hem gaande, en hoe kan het geweld worden gestopt?

Daarbij valt op dat een strategisch begrip van wat deze oorlog betekent voor Europa, en van wat de rol is van Amerika, ontbreekt. Net als eerder in Afghanistan, Irak en Libië laten Europese leiders zich meezuigen in een geweldsdynamiek. De verschrikkelijke gevolgen worden nu vooral gevoeld door Oekraïne, maar uiteindelijk dragen ook Europese burgers de pijn van de economische recessie. Een analyse van de geopolitiek van

de Biden-regering legt pijnlijk bloot hoe ook deze oorlog verder gaat dan (collectieve) zelfverdediging, en specifieke politieke en economische belangen dient.

Het moedwillig instigeren van geweld in tijden van conflict is een klassieke stap. Geweld kan in korte tijd relaties ingrijpend ontwrichten. Het wordt ingezet (of uitgelokt) om grenzen tussen groepen te bestendigen, en daarmee een angstige, loyale achterban te creëren. Politieke nieuwkomers, maar ook gevestigde leiders die hun status zien afbrokkelen, gokken erop om met de orkestratie van geweld hun machtsbasis te versterken.

Ongemakkelijke omhelzing

Ook de oorlog in Oekraïne zette onmiddellijk een sterke westerse hergroepering in gang. De Oekraïense crisis biedt Biden, na de pijnlijke aftocht uit Afghanistan, de kans zich op te werpen als leider van de 'Free World'. De wankele Navo, 'hersendood' aldus Macron, vertoont nu een ongekende eendracht. De Nord-Stream 2 pijplijn is van de kaart gevergd. Europa keert terug in een ongemakkelijke, innige omhelzing met

de VS en Biden versteft de blok-vorming richting Rusland-China. Geweld biedt ook economische kansen. Het industrieel-militair-tech-complex hongert altijd naar een nieuwe oorlog. Na Afghanistan en de afvlakking van de *global war on terror* is het tijd voor een nieuwe vijand. De Oekraïne-crisis zet een nieuwe Europese militarisering in gang. Duitsland kocht, als onderdeel van de nieuwe 100 miljard deal voor defensie, nieuwe F35 gevechtsvliegtuigen bij Lockheed Martin. De banden tussen Pentagon en de Amerikaanse wapenindustrie waren nog nooit zo innig: de Amerikaanse minister van defensie Llyod Austin komt direct van die andere Amerikaanse militaire techgigant Raytheon (dat sinds de Russische invasie een koerssprong maakte van bijna 15 procent). Daarnaast lijkt het erop dat de nieuwe militaire technologische 'capabilities' waar Europese landen als Duitsland en Nederland nu op inzetten vooral ontworpen zijn voor wereldwijde Navomissies. Dat er een beroep zal worden gedaan op de nieuw gemilitariseerde Navo om een rol te spelen in de Zuid-Chinese wateren is niet ondenkbaar. Niet alleen Poe-

tin probeert bepaalde doelen te behalen. Ook voor de VS biedt deze oorlog kansen.

Oorlogen ontstaan niet zomaar: ze worden gefabriceerd en zijn alleen mogelijk als verschillende partijen met geweld hun belangen kunnen behartigen. Terwijl Biden en Poetin hun doelen nastreven, laat Europa zich meeslepen in een geweldsescalatie, waar het uitsluitend de nadelen van ondervindt. Net als in de oorlogen in Afghanistan, Irak, Libië en Syrië bevindt Amerika zich ver weg en heeft Europa te kampen met vluchtelingenstromingen en de fysieke dreiging van escalatie. Het doorgronden van de logica van geweld biedt ons de kans een eigen analyse te maken, en voor een andere route te kiezen. Dat vergt moed en diplomatieke tact, maar is de enige kans op een Europese vrede.